

Helsinki 6.2.2003

Tiedotusvälineille
Julkaistavissa 6.2.2003 klo 10.00

VELKAJÄRJESTELYN JÄLKEEN – lama-ajan velallisten selviytyminen maksuohjelmista ja paluu luottomarkkinoille 2000-luvun alussa

Velkajärjestelylaki on ollut voimassa kymmenen vuotta. Lain päätavoite vakaviin velkaongelmiin joutuneiden yksityishenkilöiden talous- ja velkatilanteen korjaamisesta on toteutunut kohtalaisen hyvin. Seitsemän hakijaa kymmenestä on saanut velkajärjestelystä pysyvää apua vakaviin maksuvaikeuksiinsa. Velkajärjestely ei ole tehonnut, jos hakemus on hylätty, maksuohjelma on rauennut tai velallinen on joutunut uudelleen maksuvaikeuksiin ohjelman jälkeen. Velallisten kokemusten mukaan velkajärjestely on selkeyttänyt taloudenpitoa. Menettely ei ole kuitenkaan ollut kaikilta osin heidän mieleensä.

Velkajärjestelylain pitkäaikaisvaikutuksia on arvioitu Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimuksessa Muttilainen, Vesa & Valkama, Elisa: *Velkajärjestelyn jälkeä – Lama-ajan velallisten selviytyminen maksuohjelmista ja paluu luottomarkkinoille 2000-luvun alussa*. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 198. Tutkimuksen tavoitteena on ollut selvittää, miten velkajärjestely on muuttanut velallisten tilannetta ja mitä maksuohjelman jälkeinen velaton ”uusi alkua” on heille käytännössä merkinnyt. Tutkimus perustuu tuomioistuintilastoihin, velkajärjestelyssä onnistuneiden ja epäonnistuneiden henkilöiden haastatteluihin sekä tietoihin velallisten maksuhäiriöistä Suomen Asiakastieto Oy:n luottotietorekisterissä.

* * *

Tuomioistuimiin saapui vuosina 1993–2001 yhteensä 70 000 velkajärjestelyhakemusta. Samana aikana hakijoille vahvistettiin 53 000 maksuohjelmaa. Vuonna 2001 uusien velkajärjestelyhakemusten määrä oli 3 300. Osavuositilastojen mukaan määrä näyttäisi vähentyneen hieman vuonna 2002.

Vuosina 1993–2001 hylättiin 14 prosenttia velkajärjestelyhakemuksista. Yhteensä 9 000 velallista menetti mahdollisuutensa ”uuteen alkuaan” jo tässä vaiheessa. Maksuohjelmista vain runsaat neljä prosenttia, yhteensä noin 2 200 ohjelmaa, ehti raueta vuosina 1993–2001. Pääosa hakijoista siis pääsee velkajärjestelyyn ja valtaosa järjestelyn saaneista onnistuu maksuohjelmassaan. Tähän mennessä arviolta 30 000 maksuohjelmaa on päättynyt, joten velkajärjestelystä vapautuneiden määrä on ylittänyt voimassa olevien maksuohjelmien määrän.

Tutkimuksessa arvioitiin velkajärjestelylain vaikutuksia velallisen talouteen selvittämällä vuonna 1994 ratkaistujen velkajärjestelyhakemusten tilaa vuonna 2002. Neljä viidestä hakijasta oli saanut velkajärjestelyn ja onnistunut maksuohjelmassaan. Velkajärjestelyn suorittaneista henkilöistä 12 prosentilla oli uusi maksuhäiriömerkintä luottotietorekisterissä keskimäärin kolme vuotta maksuohjelman päättymisestä. Maksuhäiriöllisten osuus on noin 1,5-kertainen verrattuna vastaavaan osuuteen kaikilla täysi-ikäisillä.

* * *

Postiosoite	Käyntiosoite	Vaihde	Telekopio	Sähköposti
PL 157 00121 HELSINKI	Uudenmaankatu 37 00120 HELSINKI	(09) 16003	(09) 1606 7865	optula.om@om.vn.fi www.om.fi/optula

Velallishaastattelujen perusteella arvio velkajärjestelyjen onnistumisesta on samansuuntainen kuin tilastotietojen mukaan. Lähes kaikki velkajärjestelyn suorittaneet kokivat, että järjestelystä oli ollut merkittävää apua ja taloudellinen tilanne oli korjaantunut maksuohjelman avulla. Haastateltavat kuvailivat toimeentuloaan maksuohjelman jälkeen yleensä paremmaksi kuin maksuohjelman aikana. Kaikki velalliset eivät kuitenkaan ole saaneet velkajärjestelystä apua ongelmiinsa.

Velkajärjestelyssään onnistuneet poikkeavat monella tavalla siinä epäonnistuneista. Onnistuneiden velallisten talous- ja perhetilanne oli pysynyt vakaampana maksuohjelman aikana. Elämäntilanteen muuttuessa he olivat hakeneet herkemmin muutosta maksuohjelmaansa. Nämä velalliset olivat saaneet useammin vippilainoja ja toimeentulotukea taloutensa häiriöiden korjaamiseen. Lisäksi heillä oli vähemmän vaikeuksia ymmärtää menettelystä annettua informaatiota.

Velkajärjestely ei ole vienyt velallisten uskoa luottoihin. Velkajärjestelyn onnistuneesti loppuun suorittaneista yli puolella oli ohjelman päättymisen jälkeen velkaa. Enemmistöllä velat koostuivat lisäsuorituksista ja maksuohjelman aikana otetuista vippilainoista. Lisäsuoritusvelvollisuus syntyy, kun velallisen maksukyky paranee riittävästi maksuohjelman aikana. Monet velalliset olivat ehtineet ottaa uutta velkaa velkajärjestelyn päättymisen jälkeen. Suhtautuminen velanottoon tulevaisuudessa oli yllättävän myönteistä.

Informaatio-ongelmat, määräykset lisäsuorituksista ja velkajärjestelystä aiheutuva maksuhäiriömerkintä ovat velkajärjestelyn läpikäyneiden velallisten mielestä järjestelmän ongelmakohtia. Tieto lain sisällöstä, menettelyn kulusta, ohjelmien muuttamisesta ja velkajärjestelyn päättymisestä oli jäänyt usein epäselväksi. Lisäksi monet velalliset eivät tieneet lisäsuoritusmääräyksistä. Lisäsuoritusten maksaminen maksuohjelman päättymisen jälkeen oli pidentänyt maksuohjelman kestoja jopa useita vuosia. Lähes kaikki haastateltavat olivat tietoisia velkajärjestelyn aiheuttamasta maksuhäiriömerkinnästä luottotietorekisteriin. Luottotietojen menettäminen hillitsee luoton ottamista maksuohjelman aikana, mutta häiritsee monin tavoin velallisen arkipäivän toimintoja.

* * *

Velkajärjestely on muuttunut kymmenessä vuodessa oudosta uutuudesta tavanomaiseksi ja hyväksytyksi osaksi suomalaista oikeusjärjestelmää ja -politiikkaa. Kymmenettuhannet velalliset ovat saaneet apua vakaviin taloudellisiin ongelmiinsa. Velkojat ovat hyväksyneet sääntelyn tarkoituksenmukaiseksi tavaksi korjata yksityistalouksien taloudellista asemaa. Velkajärjestelylain säätäminen keskellä talouslamaa oli rohkea ja jälkikäteen arvioiden myös onnistunut yhteiskuntapoliittinen uudistus.

Lakia on kuitenkin tarkistettu useita kertoja siinä havaittujen epäkohtien vuoksi. Vuonna 1997 rajattiin tilapäisesti maksukyvyttömiä henkilöiden mahdollisuutta saada velkajärjestely. Vuoden 2003 alussa tehdyt muutokset vuorostaan parantavat 1990-luvun alun lamavuosina velkaongelmiin juuttuneiden henkilöiden mahdollisuuksia vapautua veloistaan. Valtion, velkojien ja Takuu-Säätiön vuonna 2002 käynnistämä velkasovinto-ohjelma auttaa samaa kohderyhmää.

Lisätietoja antavat Vesa Mutttilainen (09) 160 67857 ja Elisa Valkama (09) 160 67728